i raden av Karin Boyes diktade gestalter.

För oss, som i början av 1920-talet samlades kring Hannes och som vet vad han betytt både personligt och ideologiskt för hela vår krets, måste ett sådant misstag förefalla groteskt. Den som om också aldrig så flyktigt gjort bekantskap med 1920-talets Clarté och som någon gång bläddrat i tidskriftens tidigare årgångar, *kan* inte ha undgått att stöta på namnet Hannes Sköld. Att Margit Abenius undgått att göra detta är ett bevis för att hon underlåtit det studium, som för hennes ändamål borde ha varit det viktigaste: av Clartés historia och av clartémiljön.

Misstaget med Hannes Sköld står inte ensamt. Sin första presentation av Clarté ger författarinnan på sid. 120. Hon berättar där, att Karin Boye under sitt sista akademiska läsår inträdde i det uppsaliensiska Clarté, där hon blev kamrat med »Leif Björk, Per Dahl, Tore Ekman, Erik Mesterton och andra som vibrerade för vinddragen från Europas hektiska tjugutal». Det skulle vara intressant att veta, hur gamle vännen och lundensaren Per Dahl kommit in i detta exklusiva sällskap. Genom någon hörsägen?

Under sin Stockholmstid hade Karin Boye en stark ställning inom Clarté, upplyser Margit Abenius mycket riktigt. Karin Boye var »inte bara medlem av redaktionen utan också av dess stora centralorganisation». Den sistnämndas roll i sammanhanget har Margit Abenius förståndigt nog gått förbi. Annars hade det varit lätt att ta reda på att det var fråga om det skäligen enkla centralsekretariatet, som skötte sektionernas gemensamma angelägenheter, främst kongresserna.

Bagatellmisstagen avslöjar. I själva verket ger Margit Abenius en osakkunnig och på hörsägner grundad framställning av Clarté-miljön. »Man befann sig ständigt på resor, än i Ryssland, än i Paris, än i Wien» — vad är detta för trams? Hela skildringen av Stockholms-Clarté mot slutet av 1920-talet och början av 1930-talet bygger på okontrollerade andrahandsuppgifter, tydligen tillfälligt sammanbragta genom intervjuer.

Den otillräckliga kunskapen om miljön har lockat författarinnan att romantisera den. Hon har dessutom gjort den radikalare än den var. Den svenska Clartérörelsen fram till början av 1930-talet var huvudsakligen socialdemokratiskt färgad. Vi samarbetade visserligen bra med den norska motsvarigheten Mot Dag, om vilken det hos Margit Abenius heter, att den tidvis stod komintern nära. I själva verket hade Mot Dag vid denna tid brutit med Moskva och stod i hård kamp med komintern.

En clartist från 1920-talet känner inte igen sig i Margit Abenius' skildring. Man har en känsla av att författarinnan haft en viss avsmak för Clarté och att därigenom hennes inlevelse försvårats. Men därigenom har hon också kommit att undervärdera Clartés positiva betydelse för Karin Boyes diktning. Margit Abenius har helt enkelt saknat den psykologiska förståelsen för vad socialismen och arbetarrörelsen kunde betyda för en ung intellektuell på 1920-talet, vad anslutningen till arbetarrörelsen betydde av frigörelse och ny bundenhet, av livstro och gemenskap. Karin Boye har många gånger tolkat denna upplevelse främst i de dikter hon publicerade i Clarté. Grundupplevelsen ligger bakom »Härdarnas» stjärndikt:

> Den mig ärnar välja,
> till stjärnan får han gilja.
> I henne bor mitt värde,
> i henne min vilja.
> Hos henne är mitt hem,
> av henne min lag.
> O stjärna, du min gärning
> och mitt mål, du är jag!

Boken om Karin Boye har många och stora förtjänster. Jag erkänner gärna, att jag genom den fått en helt annan förståelse för Karin Boyes person och diktning än tidigare. Det är synd, att Margit Abenius inte på allvar sökt bemästra Clarté-problemet. Men uppgiften är inte lätt. Ett nät av myter har spunnits omkring Clartés verksamhet. Det vore måhända på tiden, att det skapades ett samlingsverk med autentiska skildringar av vad rörelsen betytt. Räknar man de författare och konstnärer, som varit innanför Clartés trollkrets och influerats därav, kommer man lätt upp till hundratalet. De borde säkerligen tillsammans kunna ge en tillförlitlig bild av Clartés betydelse för svensk litteratur och för svensk radikalism överhuvud. Ett sådant samlingsverk bör komma till stånd medan tid är.

Gunnar Ekelöf:

Hon var en stympad människa

Gunnar Ekelöf är egentligen mycket ovillig att uttala sig eftersom ämnet är så känsligt. Vid en intervju säger han emellertid:

— Jag har tidigare inte velat yttra mig i ämnet utan jag har ansett det klokast att se Karin Boye som diktarinnan, lyrikern utan att gå in på detaljer. Men när jag nu har läst Margit Abenius' bok, som jag förstår att hon haft den allra största svårighet att skriva så finns det ju inget skäl att inte rekommendera dess läsare att läsa mellan raderna. Jag vill minnas att jag någon gång, redan under kriget, träffade Erik Mesterton, som på min fråga: »Ja men vad ska hon skriva då?» svarade: »Naturligtvis hela sanningen!» Att detta var omöjligt begriper man eftersom så många medagerande lever. Men att Margit Abenius med sitt av eget temperament och egna förutsättningar betingade kringgående av sanningen inte var en lämplig person, det förstår man. Det verkar nästan som »vi kvinnor ska hålla ihop». Jag tycker Karin Boye som lyriker är ett gracilt träd ovanpå det stora rotsystemet K. B. Vill man ha kunskap om detta träd måste man kunna vända det upside down — med kronan i jorden och rötterna i himlen. Man får inte sky att ta i daggmaskar, gråsuggor eller ormyngel. Jag kände Karin Boye praktiskt taget bara från 1930 till 1933. Apropå — varför skriver inte Margit Abenius att Boye var i Berlin sensommarn 1933, och varför gör hon syskonen Riwkin till 4 istället för 5 etc.? Jag vet att jag har mycket smutstvätt i den byken — men varför skonar hon mig? Naturligtvis därför att hon måste skona andra! Jag kan i så fall åtminstone utfästa mig att jag vid tillfälle inte ska skona mig själv. Och det är underligt att jag inte alls har tillfrågats om några uppgifter. Så dokumenterad, nästan omständlig som denna biografi är har den ändå inte tagit alla källor i bruk.

Jag var i Clarté den tyste iakttagaren. Den inre krets av Clarté, till vilken Karin Boye instinktivt drogs, bestod till övervägande del av ensidiga, halva, delvis brustna genier. Hon hade i största allmänhet mycket dålig smak. När det gällde tavlor o. d. gjorde ju detta mindre, men när det gällde människor blev det katastrofalt. Hon var en på ett egendomligt vis stympad människa, jag tror hon hade ända från barnsben ett slags infantil, sedermera halvvuxen skolambition som gjorde att hon alltid ville tävla. Det egendomliga är att i Abenius' bok höra människor omtalas som snälla och goda som egentligen var råa och enkla eller som jag sagt ensidiga. Karin Boye var en dubbelmänniska och det har nog inte tillräckligt kommit fram hur konventionell hon var, hur livrädd för folks omdöme. För mig som hon nog hade ett egendomligt undvikande förhållande till, nästan med sneda blickar, har hon haft den betydelsen att hon väckte mig till medvetande om livets grymhet — för det var grymt.

Jag har tidigare sagt att man måste läsa mellan raderna i Abenius' bok. Man bör inte läsa mellan dessa rader så att jag skulle haft något förhållande till Karin Boye, jag har inte heller vare sig rancune, förakt eller ens ömhet. Jag har en kall men inte hård känsla för henne; någon god människa var det inte. Hon var på det hela taget en infantil. Det mest avslöjande är hennes egna brev. Detta skrev hon till Ebbe Linde 1940:

Käre Ebbe!

Det är minsann på tiden att tacka dig för brev och kort! Bilderna var roliga att få, och brevet ännu mer. Jag kom aldrig till Göteborg, beroende på att jag inte kunde slita mig ifrån Alingsås en dag tidigare än jag måste resa. Jaha. Är det inte förfärligt att ha kvar hela sin djävliga pubertet högt upp i sena åldern! Att inte ens tiderna och Västerlandets undergång ska hindra en från att störta som ett korthus och brinna som fnöske och att när man äntligen når fram till något som har legat latent i en i tjugo år, så är vederbörande döende i cancer och tillräckligt radiumbestrålad för att inte ha en gnista kön kvar. Vi kom överens om att livet är makabert på ett sätt som inga reformer kan undanröja, makabert till sin innersta kärna . . .

F. ö. anser jag att man bör dra en tacksamhetens slöja över en sådan människas liv, och att mitt tidigare försök att behandla henne enbart som diktarinna var sundare än halvmesyrer.